

Nico Cramer

IMPULS VOOR HET MUZIEKONDERWIJS

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, dr. Jet Bussemaker, heeft eind oktober 2014 samen met de staatssecretaris haar plannen bekend gemaakt voor goed muziekonderwijs voor kinderen van 4 tot 12 jaar.¹⁾ Het rijk werkt hierbij samen met private partijen aan een impuls voor het muziekonderwijs. Het doel is om met vereende kracht en macht het muziekonderwijs in Nederland aan kinderen van 4 tot 12 jaar structureel te verbeteren.

BREED DRAAGVLAK

Er is een breed maatschappelijk en politiek draagvlak om de kwaliteit van cultuuronderwijs, vooral op het gebied van muziek, te versterken. Ouders en (vak)leerkrachten, stads- en schoolbestuurders, politici en musici zien het belang van goed muziekonderwijs. “De sneeuwbal ligt boven aan de berg en heeft alleen een zetje nodig”, aldus de auteurs van de Handreiking muziekonderwijs 2020.²⁾ Deze Handreiking is op verzoek van de minister geschreven door een commissie van deskundigen op het gebied van muziek. Zij hebben gesproken met vertegenwoordigers van het primair onderwijs, pabo's en de cultuursector. Alle stukken van de puzzel lijken aanwezig om goed muziekonderwijs voor ieder kind binnen bereik te brengen.

BELANG VAN MUZIEKONDERWIJS

Diverse onderzoeken tonen het positieve effect van goed muziekonderwijs aan op de cognitieve, motorische, sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen. Mede op basis van wetenschappelijk onderzoek is vastgesteld dat muziek maken en naar muziek luisteren een positief effect heeft op schoolprestaties. Het bespelen van een instrument draagt bij aan de motorische ontwikkeling van kinderen en bevordert discipline en doorzettingsvermogen. Het draagt bij aan de ontwikkeling van het kinderbrein en

aan sociale vaardigheden, nodig voor het samen spelen en samen werken. Muziek is te verbinden met alle andere schoolvakken, waardoor ook de ‘muzikale intelligentie’ het begrip voor de lesstof in die vakken bevordert. Door samen muziek te maken ervaren kinderen de aanwezigheid van anderen en ontwikkelen zij empathie en gemeenschapszin. Muziek is een verrijking van het onderwijs, vanwege de bijdrage aan de brede ontwikkeling en aan diverse niet muzikale prestaties.²⁾ Het fundament hiervoor moet worden gelegd in het primair onderwijs.

DOEL

In haar kamerbrief¹⁾ vermeldt de minister het doel dat zij in de komende jaren samen met private partijen wil bereiken: “Het muziekonderwijs in Nederland voor kinderen van vier tot twaalf jaar is van goede kwaliteit, binnen en buiten school. Scholen werken samen met muziekverenigingen en musici, van klassiek tot pop, van conservatorium tot fanfare. Kinderen maken kennis met melodie, ritme en zang. Zij kunnen zich zo op muzikaal en kunstzinnig vlak ontwikkelen. De school is de plek waar de basis voor die ontwikkeling wordt gelegd, in samenwerking met partijen buiten de school”. (p. 4)

PRAKTIJK

In de praktijk hebben veel leraren in het primair onderwijs

de afgelopen decennia echter prioriteit gegeven aan andere belangrijke zaken, zoals het verbeteren van het reken- en taalonderwijs. Zij missen daardoor vaak zelf de ervaring met zingen en muziek maken en zijn ‘handelingsverlegen’ in het geven van muziekonderwijs.²⁾ In de Handreiking muziekonderwijs 2020 doet de commissie aanbevelingen om te komen tot kwalitatief goed muziekonderwijs op alle basisscholen in Nederland.

AANBEVELINGEN

Muziekonderwijs is een belangrijk onderdeel van de brede vorming en de talentontwikkeling van kinderen in het primair onderwijs en het is een recht van elk kind om goed muziekonderwijs te krijgen. De kern van het antwoord op de vraag hoe het muziekonderwijs in het primair onderwijs kan worden bevorderd, wordt gevormd door het gestructureerd aanpakken van het muziekonderwijs, met kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor de lange termijn. Om dit te kunnen bereiken moet iedereen de schouders eronder zetten. Het rijk investeert in de kwaliteit van het muziekonderwijs via een regeling om de kennis en deskundigheid van mensen die voor de klas staan te vergroten. Deze regeling staat open voor alle muziekvormen – zowel popmuziek als klassieke muziek. Scholen kunnen samenwerken met alle partijen uit het muziekveld, zoals muziekscholen, harmonieën, brassbands, fanfares, orkesten en poppodia. Het rijk reserveert voor deze regeling tot 2020 een bedrag van 25 miljoen euro.¹⁾

Basisscholen die als koploper fungeren, kunnen naast het basisprogramma muziekonderwijs desgewenst kiezen voor extra aandacht voor muziek, bijvoorbeeld door kinderen instrumenten te leren spelen en in een orkest te laten spelen. Een school die extra inzet op muziekonderwijs kan zich ‘muziekprofielschool’ noemen, hetgeen voor ouders bij de schoolkeuze van belang kan zijn.²⁾

AMBASSADEURS MUZIEKONDERWIJS

Private partijen starten op initiatief van Joop van den Ende een campagne voor muziekbeoefening. Er wordt een Platform ‘Ambassadeurs Muziekonderwijs’ opgericht, dat bijdraagt aan het vergroten van het maatschappelijk draagvlak en enthousiasme voor de impuls voor het muziekonderwijs. De Nederlandse Publieke Omroep gaat aandacht besteden aan collectieve educatie via radio, televisie en internet, die het binnenschoolse muziekonderwijs kan versterken en inspireren. Daarnaast wordt jaarlijks een landelijk congres georganiseerd, waarop nieuwe ontwikkelingen op het gebied van muziekonderwijs aan de orde komen, kennis kan worden gedeeld en ervaringen kunnen worden uitgewisseld.

Deze campagne motiveert en inspireert leerlingen, scholen, leraren en muziekinstellingen. Het is de bedoeling dat de campagne loopt tot en met 2020.¹⁾

PABO’S

Een leraar moet iets kunnen om iets te kunnen overdragen en dat geldt bij uitstek in de muziek. Muziekonderwijs valt of staat met vakmanschap, dat leerlingen in het basisonderwijs meteen herkennen en op waarde schatten. Bij het opleiden van nieuwe groepsleraren moet er op pabo’s op het gebied van muziekonderwijs aandacht zijn voor drie aspecten:

- de nieuwe leerlijn van de Stichting Leerplan Ontwikkeling die in juni 2014 is gepubliceerd;
- een brede kennisbasis;
- voldoende contacturen om vaardigheden te ontwikkelen.

Met voldoende basis in alle drie de ‘pijlers’ kan een leraar goed toegerust muziekonderwijs geven.²⁾ Alle pabo’s zullen hun curriculum kritisch onder de loep moeten nemen en nieuwe initiatieven moeten ontwikkelen om het vak muziek meer ruimte te geven, zodat goede en inspirerende muzieklessen in het primair onderwijs kunnen worden gegarandeerd. Pabo’s vormen een belangrijke schakel in de keten naar goed muziekonderwijs op de basisschool.

TOT SLOT

Ook de Onderwijsinspectie is zich aan het voorbereiden op de komende ontwikkelingen in het primair onderwijs. De nieuwe Periodieke Peiling Onderwijs Niveau voor de kunstvakken vindt in 2015 plaats en de inspectie rapporteert op basis daarvan in 2016.²⁾ Al met al worden er in de komende jaren in Nederland grote stappen gezet om te zorgen voor goed muziekonderwijs voor alle kinderen in het primair onderwijs. Het is ook een enerverende tijd voor de KPZ: hoe wordt de handschoen op onze opleiding opgepakt?

BRONVERMELDING

- 1) Bussemaker, J. (2014). Impuls cultuuronderwijs, Kamerbrief 24 oktober 2014 www.rijksoverheid.nl/.../2014/.../24/kamerbrief.../kamerbrief-impuls-cultuuronderwijs.pdf
- 2) Gehrels C., Den Besten R., Raes J., Van der Wijk J., Croon C. (2014). Handreiking Muziekonderwijs 2020. Den Haag.

Thérèse de Leeuw-Schellekens

PROFESSIONELE LEERGEMEENSCHAPPEN: VERBINDING IS VERBETERING

Onderwijs bereidt kinderen voor op een werkzaam leven in de toekomst. Maar hoe deze toekomst, met de snelle, veranderende ontwikkelingen eruit zal zien, is moeilijk te voorspellen. Scholen kunnen leerlingen opleiden tot een beroep dat straks misschien niet meer bestaat. Vanuit dit besef concluderen wij dat het belangrijk is dat je een leerling leert hoe hij moet leren. Het ontwikkelen van een leven-lang-leren attitude is een noodzaak in de 21e eeuw.

In nationaal en internationaal onderzoek wordt steeds vaker de professionele leergemeenschap gezien als een succesvolle methode voor het verhogen van de ontwikkeling van scholen en het focussen op het zo goed mogelijk laten leren van leerlingen. Dat begint bij de mensen die dagelijks op de werkvloer met kinderen werken, de directeur, de leraar, het team. Wanneer zij in staat zijn om zelf een professionele leergemeenschap te vormen en ervaren en er van overtuigd zijn dat dit goede resultaten oplevert, kunnen zij dit ook met kinderen vormgeven. Zij hebben hier een voorbeeldfunctie. In haar Actieplan ‘Leraar 2020’ heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen als doelstelling opgenomen dat scholen zich ontwikkelen naar een professionele leergemeenschap. De basis hiervan is het doorlopend elkaar ontmoeten, samen reflecteren en samen leren, met als doel een leerproces tot stand te brengen dat gericht is op het primaire proces, namelijk het leren van de leerlingen. Door een structuur en klimaat op school te scheppen waar mensen voortdurend de mogelijkheid hebben met elkaar in gesprek te gaan over hun beroep maak je ruimte voor ontwikkeling en gebruik je de aanwezige talenten van mensen.

Wat betekent dat nu eigenlijk in de dagelijkse praktijk? Het werken als een professionele leergemeenschap vraagt om ruimte en tijd om elkaar te ontmoeten, om daadwerkelijk de verbinding te kunnen maken. Het vraagt een team, dat in de leerstand staat, d.w.z. leraren die kunnen reflecteren en elkaar op professionele manier feedback geven en kunnen ontvangen. De directeur zal dit proces moeten aansturen en heeft hier een voorbeeldfunctie. Schoolleiders hebben het niet

altijd gemakkelijk. Zij voelen zich vaak opgeslokt door de allerlei beheersmatige taken en vinden dat ze niet altijd toekomen aan hun belangrijkste taak namelijk: leiding geven aan het proces van leren in de school. Zij stellen zich regelmatig de vraag: Wat betekent het nu eigenlijk om een goede schoolleider te zijn?

De KPZ start in september 2015 een tweejarige hbo-masteropleiding ‘Leadership in Education’ (MLE) waarbij de focus steeds ligt op het versterken van de leerprocessen, zowel van de leraren als van de leerlingen. U krijgt inzicht in de nieuwste wetenschappelijke visies rondom leidinggeven, werken met professionele leergemeenschappen, cultuurveranderingen en de ontwikkeling van leraren. Uw dagelijkse praktijk vormt de casus van de opleiding, d.w.z. dat u het geleerde direct kunt toepassen in uw werksituatie. Na het succesvol afronden van deze deeltijdopleiding bent u als leidinggevende in staat om duurzame organisatieontwikkeling en onderwijsvernieuwing te initiëren en te begeleiden in de eigen onderwijsorganisatie.

Heeft u (of uw bestuur) belangstelling voor een verkennend gesprek om te kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen op het gebied van hbo-masteropleidingen, procesbegeleiding bij innovaties of het vormgeven van professionele leergemeenschappen of wilt u meer informatie dan kunt u contact opnemen met het Centrum voor Ontwikkeling via 038-4257620 of centrumvoorontwikkeling@kpz.nl.